

Osvrti, recenzije, prikazi

Suzana Jurić

Recenzija integrirane radne bilježnice za Hrvatski jezik *Od čitača do čitatelja* (uz čitanku *Hrvatska riječ 8*)

Autor: Dalia Mirt

Nakladnik: ALFA d. d., Zagreb, Nova Ves 23 a

Radna bilježnica *Od čitača do čitatelja* autorice Dalije Mirt namijenjena učenicima osmog razreda osnovne škole sastoji od trideset i četiri vježbe. Vježbe su razvrstane u devet cjelina. Ova integrirana radna bilježnica sadržajno prati čitanku *Hrvatska riječ 8*.

Tijekom drugog čitanja uočila sam sljedeće - u prvu cjelinu autorica je uvrstila vježbe vezane uz tematiku i ritam lirske poezije, uz popularne pjesme na narječju te uz pisanje velikog početnog slova u nazivima kulturnih ustanova. Vježba *Ritam u lirskoj pjesmi* započinje sažetim pregledom ritmotvornih izražajnih sredstava. Autorica zatim vodi učenike da poredbenim pristupom samostalno analiziraju ritam na ulomcima pet antologijskih domoljubnih pjesama (D. Ivanišević, V. Parun, V. Nazor, V. Kovačić i D. Gervais) temeljem ponuđene sažete analize ritma na konkretnom primjeru. U drugoj vježbi - *Lirske pjesme prema tematici* -

Mirt početno spoznajno motivira učenika ne bi li prizvao postojeća znanja o tematici lirike. Nakon toga pred učenika postavlja istraživački analitičko-sintetički zadatak potrage za motivima u ulomcima devet antologijskih pjesama, uglavnom hrvatskih autora. Vođen otkrivenom mrežom motiva, učenik je pozvan zaključivati o tematskoj pripadnosti pjesama i obrazlagati svoja promišljanja o navedenom, u skladu s ponuđenim uzorkom mogućeg načina obrazlaganja. Vježba *Popularne pjesme na narječju* od učenika početno zahtijeva ostvarivanje ishoda iz C domene - istraživanje i slušanje slavni popularnih dijalektnih pjesama u mrežnom okruženju; autorica zatim postupno vodi učenika prema samoprovjeri razumijevanja značenja riječi i stihova; nudi tablicu sa standardnojezičnim riječima i izrazima kako bi recepijent uočavao, uspoređivao, usklađivao odabir dijalektnih riječi i izraza iz pjesama s ponuđenim standardnim

te na kraju, uz pomoć tablice, preveo dijelove pjesama. Vježba završava komparativnom gramatičkom analizom triju samostalno odabranih riječi iz pjesama. Završna vježba 1. cjeline *Pisanje velikog početnog slova u imenima kulturnih ustanova* izdvaja se sadržajno te odabirom lingvometodičkog predloška preuzetog iz enciklopedijske natuknice *Republika Hrvatska*. Tekst obiluje nazivljem kojim se autorica služi kako bi zadatcima potaknula na istodobno kvalitetnije promišljanje o tekstu pisanim popularno-znanstvenim stilom i cjelovitiju primjenu naučenih pravila o pisanju velikog poč. slova.

Drugu cjelinu čine vježbe *Popularno-znanstveni članak* (2.1), *Osvrt ili prikaz popularno-znanstvene knjige* (2.2), *Pisanje sažetka* (2.3), *Legenda o Krki* (2.4), *Priprema za čitanje opsežnog povijesnog romana* (2.5), *Pisanje osvrta na virtualni posjet spomenicima kulturne baštine* (2.6) i *Elementi povijesnog romana* (2.7). Vježba 2.1 usmjerena je iščitavanju raznovrsnih tekstnih vrsta: pojmovnika, grafičkog prikaza, grafikona te teksta o spavanju, potencijalno zanimljivog adolescentima, pisanog prilagođenim znanstvenim stilom. Kvaliteta vježbe 2.2 ogleđa se, prije svega, u analitičko-sintetičkom pristupu uvježbavanju uočavanja i razvrstavanja strukturnih sastavnica osvrta ili prikaza te razlikovanju objektivnog i subjektivnog autorskog odnosa prema pisanom tekstu. Vježbom 2.3 jednostavnim načinom Mirt vodi uč. prema samostalnom stvaranju sažetka i istovremenoj primjeni stečenih pravopisnih znanja, dok 2.4 donosi rad na jezičnim (pravopisnim) i strukturnim obilježjima legende. Zanimljiv je pregled ulomaka iz četiriju osvrta na roman *Zlatna vuga* Višnje Stahuljak u vježbi 2.5, temeljem kojih učenik treba zaključivati

o mogućim razlozima za i protiv čitanja romana. U vježbi 2.7 ostvaren je cjelovit pristup ulomku iz istoimenog povijesnog romana. Izvrsno je osmišljena vježba 2.6 u kojoj su vješto povezane A i C domena nast. predmeta: učenik samostalno istražuje traženu mrežnu str., proučava karte, fotografije i video zapise, stvara bilješke i na temelju vlastitog zapisa osmišljava osvrt prema traženim kompozicijskim odrednicama.

Treća cjelina Radne bilježnice donosi teme: *Lirska socijalna pjesma* (3.1), *Socijalna pripovijetka* (3.2), *Aktualnost novinskoga članka* (3.3), *Razgovorni jezik u romanima za djecu i mlade* (3.4) te *Predrasude o čitanju* (3.5). Zanimljiv je pristup ostvaren u 1. vježbi cjeline budući da učenik mora iščitati tri socijalne pjesme te, vođen njihovim sadržajem, pretpostaviti i izabrati točne naslove među ponuđenim, obrazložiti svoj izbor; istražiti temeljna obilježja socijalne lirike za svaku od ponuđenih pjesama - čime se uvježbava samostalno sintetiziranje te, na kraju, usporediti i razlikovati njihova obilježja. Vježba 3.2 omogućuje spoznavanje riječi iz konteksta/surječja; razlikovanje posuđenica, zastarjelica i dijalektizama, i to na primjeru socijalne pripovijetke U glib V. Novaka. Učenik istražuje i oblikuje portrete književnih likova, promatra ih supostavljene i tumači svrhu opisivanja unutar žanra. Uz pomoć duhovitog teksta iz novinske rubrike *Riječ dana*, u vježbi 3.3 učenik objašnjava svrhu novinskoga članka, procjenjuje aktualnost teksta i tumači uporabljene izraze u prenesenom značenju. Uvježbavanje jezične analize teksta pisanog razgovornim stilom autorica omogućuje vježbom 3.4, postupno osvjetljavajući učeniku lepezu mogućnosti koje ovaj stil nudi. Razbijanje predrasuda o čitanju među

mladima (3.5) izvrsno je načeto već odabirom ulomka iz Pennacova romana.

U kraćoj, četvrtoj cjelini su *Humor u kratkoj priči* (4.1), *Obilježja kratke priče* (4.2) i *Pisanje osvrta na film* (4.3). Vježba 4.1 zasnovana je na ulomku iz slavne Kishonove humoreske *Sretna nova godina!* kojom se Mirt služi kako bi potaknula učenika na istraživanje teksta i usustavljanje znanja o humorističnim elementima u njihovoj povezanosti, kao i načinima ostvarivanja humora na konkretnim primjerima. U 4.2 autorica vodi učenika da poveže osnovni ton kratke priče *Vrtuljak* s odnosom pripovjedača prema temi te da otkrije funkciju začudnog obrata u priči. Vježbom 4.3 Mirt precizno vodi učenika da uz pomoć razrađenih smjernica strukturira svoj osvrt ili prikaz igranog filma *Sve najbolje*.

Peta cjelina sastoji se od četiriju vježba: *Usporedba književnih tekstova i popularnokulturne pjesme* (5.1), *Usporedba dokumentarnog filma i dnevničkog zapisa* (5.2), *Dokumentarni film (Bojana Meandžija)* (5.3) te *Usporedba književnih tekstova slične tematike* (5.4). U 5.1 autorica supostavlja pjesme *Horvatska domovina*, *Himna slobodi* i *Igraj, moja Hrvatska*. Učenik je vođen u istraživanju i analizi tematsko-motivske razine pjesama, u usporedbi ritmotvornih te jezičnih izražajnih sredstava u pjesmama s ciljem njihova usustavljanja, ali i razlikovanja popularnokulturnog od književnoumjetničkog teksta. Najzad, učenik samostalno na mreži sluša glazbene izvedbe naved. pjesama i uspoređuje ih služeći se Vennovim dijagramom, čime se integriraju A i C domena nastavnog predmeta. Vježbom 5.2 učenik dobiva mogućnost uspoređivanja podataka iz dokumentarnog filma nastalog objektivnim pristupom i subjektivnog iznoše-

nja doživljaja i vlastitih osjećaja u dnevničkom zapisu Anne Frank te obrazlaganja namjene dvaju tekstova. Zanimljivost vježbe 5.3 jest u razmatranju funkcije glazbe u dokumentarnom filmu, određivanju namjene filma o B. Meandžiji te razvitku sposobnosti razlikovanja dok. od igranog filma i TV-serije. U 5.4 Mirt vodi učenika da temeljem pročitanih ulomaka iz *Dnevnika Anne Frank* i *Trči, ne čekaj me* B. Meandžije istražuje emocionalni i misaoni sloj djela; najzad, da uvježba pisanje preporuke za čitanje argumentirano stečenim saznanjima iz različitih tekstova i odgledanih filmova.

Šesta cjelina sastoji se od četiriju vježba: *Predaja (legenda) u romanu za djecu i mlade* (6.1), *Tema ljubavi u povijesnom romanu* (6.2), *Julijin profil na društvenim mrežama* (6.3) i *Usporedba dvaju prijevoda istog teksta – Romeo i Julija* (6.4). U vježbi 6.1 učenik je vođen da uočava, grafički prikazuje i objašnjava obilježja predaje/legende umetnute u roman, a zatim tumači njezinu ulogu u ulomku. Mirt u 6.2 omogućuje učeniku da tumači nepoznate riječi - nazive zanimanja temeljem surječja na ulomku iz teksta *Kći Lotriščaka* M. J. Zagorke, a zatim prepoznaje predaju i narodne običaje utkane u fabulu ovog povijesnog romana. U vježbi 6.3 autorica nudi mogućnost cjelovitog uvida u vanjsku i unutarnju karakterizaciju Julijina lika na primjerima iz teksta, a zatim učenik na temelju spoznaja stečenih samostalnim istraživanjem uvježbava preobliku podataka iz knjiž. teksta u drugi medij. Vježba 6.4 donosi mogućnost uvježbavanja: razlikovanja istoznačnica i bliskoznačnica na dvama prijevodima istog izvornika, prepoznavanja stilskih izražajnih sredstava, uočavanja didaskalija u dramskom tekstu i, najzad, obrazlaganja

mišljenja o uspješnosti prijevoda na temelju usporedbe.

U sedmoj cjelini pojavljuju se dvije vježbe: *Likovi popularnokulturnih romana s kojima se mladi poistovjećuju* (7.1) i *Psihološka karakterizacija lika* (7.2).

Vježbom 7.1 pred učenika se postavlja izazov istraživanja i uspoređivanja književnog teksta i najave za igrani film, a radi toga da se uvježba sposobnost predviđanja događaja i odnosa među likovima, da se prepoznaju elementi fantastike i mogući razlozi za nastajanje popularnokulturne dimenzije djela. Autorica u 7.2 temeljem ulomka iz romana *Debela* (S. Šesto Stipaničić) omogućuje uvježbavanje razlikovanja romana i dnevnickog zapisa, prepoznavanje psihološke karakterizacije i oblikovanje psihološkog profila lika te zaključivanje o stilu i jeziku djela.

Osma cjelina sastoji se od vježba *Zašto čitati znanstvenu fantastiku? (Osvrt ili prikaz)* (8.1), *Znanstvenofantastični roman* (8.2) i *Obilježja dramskog teksta* (8.3). U prvoj vježbi cjeline učenik se može baviti strukturnim dijelovima osvrta, izdvajati važne elemente ove vrste, razlikovati objektivne informacije i subjektivno mišljenje autorice, prepoznavati osvrt u različitim medijima i tumačiti značenje nepoznatih riječi uz pomoć surječja i rječnika. U drugoj vježbi učenik uvježbava: razlikovati pripovjedača i lik u knjiž. djelu, istraživati i uspoređivati važne podatke o likovima koji utječu na strukturu fabule, prepoznavati vrste karakterizacije i elemente fantastičnog romana na ulomku iz *Moj brat živi u kompjutoru*. Najzad, 3. vježba cjeline omogućuje učeniku intenzivnije bavljenje obilježjima dramskog teksta na konkretnim primjerima, s

naglaskom na dramskom sukobu kao pokretaču radnje u fantastičnoj drami.

Deveta cjelina sadržava dvije vježbe: *Višeznačnost lirske pjesme* (9.1) i *Biografija ili životopis* (9.2). Autorica u vježbi 9.1 vrlo cjelovito i precizno, uz pomoć smjernica, vodi učenika da samostalnom analizom stvori bilješke o svim ključnim odrednicama lirske pjesme *More* Josipa Pupačića. Odlična je ideja da se tako ostvarene bilješke iskoriste za sintetičan zadatak oblikovanja teksta o višeznačnosti navedene lirske pjesme koji ima zadanu trodijelnu strukturu, određenu duljinu te se zahtijeva pravopisna i gramatička točnost zapisa. Posljednja vježba 9.2 donosi izuzetno zanimljive životopise dvojice slavni – Mate Rimca i Elona Muska – što itekako intrigira mladog čitatelja koji na ovom uzorku može razlikovati navedenu vrstu od autobiografije i romansirane biografije, izdvajati bitne podatke te na temelju viđenoga napisati svoj, objektivni životopis u 3. licu redajući podatke logičnim slijedom i oblikujući jasnu tekstnu strukturu kojom će pokazati da može zamišljati svoj budući životni put.

Temeljem cjelovitog uvida u radnu bilježnicu *Od čitača do čitatelja* zaključujem da je autorica Dalia Mirt kvalitetno, pregledno, jasno i poticajno strukturirala vježbe od kojih je svaka popraćena i instrumentarijem za učeničko samovrednovanje. Njene su vježbe raznovrsne, metodički spretno oblikovane, bliske interesima i emocionalnim te spoznajnim karakteristikama učenika 8. razreda.

Također, autorica se pri oblikovanju služila smjericama Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. Radna bilježnica obuhvaća odgojno-obrazovne

ishode predmeta Hrvatski jezik za osmi razred osnovne škole. Autorica poštuje sve zadane odgojno-obrazovne ishode, a svoj odabir tekstova temelji na preporučenim sadržajima pomoću kojih se zadani odgojno-obrazovni ishodi mogu ostvariti.

Smatram da je radna bilježnica *Od čitača do čitatelja* vrlo vrijedan radni materijal koji učeni-

ku i učitelju nudi cijelu lepezu mogućnosti pri ponavljanju, uvježbavanju i ususustavljanju nastavnih sadržaja predmeta Hrvatski jezik. Posebna je njena vrijednost u vođenju prema osamostaljivanju učenika i danim mogućnostima ostvarivanja ueničkih kreativnih potencijala. Preporučam je za objavljivanje temeljem svega navedenog u Recenziji.